پرونده ویژه

پرونده ویژه «وطن امروز» درباره مقایسه شرایط کشور

قبل از شروع مذاکرات در دولت روحانی و بعد از خروج آمریکا از توافق هسته‌ای - بخش اول

«وطن امروز» در گفت‌وگو با دکتر فریدون عباسی، رئیس سابق سازمان انرژی اتمی

توانمندی‌های هسته‌ای کشور در ۲ بازه زمانی پیش از مرداد ۹۲ و بعد از ۱۳ آبان ۹۷ را بررسی کرده است

تشریح هولوکاست هسته‌ای

بهزاد مهرکش: با اتمام هیاهوی برجام و حتی اعتراف حامیان آن به ناکارآمدی توافق هسته‌ای، بهترین فرصت برای ارزیابی شرایط حاکم بر کشور پیش از شروع مذاکرات هسته‌ای در دولت روحانی و بعد از خروج آمریکا از توافق برجام، فراهم شده است. اهمیت بررسی این موضوع زمانی بیشتر می‌شود که محمدجواد ظریف یعنی همان سرآشیز برجام هم این روزها از بی‌اعتمادی به غرب سخن می‌گوید و در اظهارنظری عجیب منتقدان خودش را به غرب‌باوری متهم می‌کند! در همین رابطه «وطن امروز» در یک پرونده که در ۳ شماره جداگانه منتشر می‌شود، شرایط کشور در ۲ بازه زمانی مورد اشاره را در حوزه‌های مربوط به توانمندی‌های هسته‌ای، وضعیت تحریم‌ها و شرایط اقتصادی بررسی کرده است. در نخستین شماره از این پرونده، در گفت‌وگو با دکتر فریدون عباسی، رئیس پیشین سازمان انرژی اتمی موضوع توانمندی‌های هسته‌ای کشور را قبل از شروع مذاکرات در دولت روحانی و بعد از خروج ترامپ از توافق هسته‌ای بررسی کرده‌ایم.

عکس: کیانوش طاهرخانی/ وطن امروز

■ بیش از ۸ ماه از خروج ترامپ از برجام و نزدیک ۲ ماه از اعمال مجدد تحریم‌های آمریکا علیه ایران می‌گذرد. تصویری از توانمندی‌های هسته‌ای کشور پیش از شروع مذاکرات هسته‌ای برایمان ترسیم کنید.

در دولت پیشین با استناد به مدارک موجود از سال ۸۴ ما یک روند صعودی در نیروگاه بوشهر داشتیم و مدیران وقت نیز این را اظهار و تایید می‌کنند. این موضوع فقط با پیگیری مالی انجام نشده است؛ هم بودجه در اختیار ما گذاشته شد و هم رایزنی‌ها به صورت همه‌جانبه حمایت کردند. در سال‌های ۸۴ تا ۸۸ ما وقتی تغییرات نیروگاه بوشهر را می‌بینیم متوجه افزایش کار می‌شویم. خبا ما مدیران پیشرفت رشد و اقتصاد مقاومتی بودیم اما مدیران دولت آقای روحانی در سازمان انرژی اتمی، مدیران واگذاری و تعطیلی هستند. الان به آقای ظریف می‌گویند قهرمان دیپلماسی و مجسمه او را می‌سازند؛ واقعا کسی پاسخ دهد علت ساختن این مجسمه چیست؟! اینها یک شبه جنگ درست کنند! خبر در دوره ما هم بحث حمله مطرح بود، البته آمریکایی‌ها دروغ می‌گفتند؛ هدف از این تهدید کردن‌ها این بود که ما کار نکنیم اما ما برعکس بیشتر کار می‌کردیم، چون می‌دانستیم تهدید توخالی است. می‌گفتند حمله موشکی می‌کنیم ما هم در مقابل پدافند را تقویت می‌کردیم. مدیران ما موظف بودند حتی به سازمان پدافند هوایی که روی کوه و خارج از سایت ما بودند سر بزنند و ببینند آنها کسری نداشته باشند. این یعنی فرماندهی واحد؛ یعنی هم بحث فنی و تجهیزات را داشتیم و هم بحث امنیت و حفاظت. البته ما اعتقادی نداشتیم که آمریکایی‌ها حمله خواهند کرد اما همان‌طور که اشاره کردم دوستان دولتی سایه جنگ را علم و در انتخابات ۹۲ این موضوع را مطرح کردند؛ خبا این طبیعی است که در هیچ کشوری هیچ طیفی از جنگ خوشش نمی‌آید. نیروهای نظامی ما هم جنگ‌طلب نیستند، بلکه می‌خواهند جنگی نباشد اما این دوستان به گونه‌ای تصویرسازی کردند که سایه جنگ شده بود. یعنی همان چیزی را که دشمن می‌خواست در داخل کشور نشان دادند. این اشتباه آقایان در شروع کار بود و البته چون اعتقاد آنها این بود که آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها توانایی نظامی ویژه‌ای دارند و بلوف دشمن را باور کردند. طبیعی است که خروجی اقداماتشان چیزی باشد که امروز آقای ظریف انجام می‌دهد. خبا آقای ظریف چه کاری کرد؟ در ژنو ۱، تمام دستاوردهای نظام را یکجا گذاشت و این رذخور ندارد که یکسری تئوریسین در دولت روحانی بودند که همان زمان گفته‌اند دولت باید یک اقدام بزرگ انجام دهد یعنی همان کاری را که دشمن را بگذارند روی زمین و بیایند این طرف. یعنی اقداماتی را که طرف مقابل از سال ۸۳-۸۲ به بعد انجام داده بود و انواع خرابکاری‌ها را در حوزه‌های سایبری، صنعتی و نظامی کرده بود اما به نتیجه نرسیده بود آقایان در یک جلسه انجام دادند. شما اکشن‌پلن را بخوانید؛ آنجا غنی‌سازی، سوخت راکتور اراک و... تعطیل شده است. خبا؛ دیگر چه چیزی برای چانه‌زنی می‌ماند؟! اینجا بود که بنده عرض کردم همه چیز را گذاشته‌اند و در مقابل یک شکلات گازرده گرفته‌اند. اینها حتی برای گرفتن ۴/۲ میلیارد دلار، هم برنامه‌ای نداشتند و کلاه سرشان رفته بود؛ آن وقت می‌گویند قهرمان دیپلماسی.

■ علت اینکه موضوع را از بوشهر شروع کردید چه بود؟ اهمیت آن؟

ببینید! علت اینکه من از راکتور بوشهر سخنان خودم را شروع کردم این بود که راکتور بوشهر برای ما یک شاخص بود. چرا که توانمندی کشور در مدیریت هسته‌ای را بالا می‌برد. بوشهر یک جایگاه مهم و اساسی دارد، چون هم غنی‌سازی ما و هم تولید سوخت ما و هم ایمنی ما به بوشهر بستگی دارد. این راکتور بوشهر است که سوخت غنی شده نیاز دارد. راکتور بوشهر یک مساله اساسی است، چرا که غنی‌سازی، تولید سوخت و ایمنی ما و در حقیقت همه چیز به بوشهر بستگی دارد. در آستانه دولت یازدهم یعنی آخرین روزهای دولت دهم، روس‌ها را به این نتیجه رساندیم که روی ۱۰ هزار مگاوات با ما کار کنند و ما از یک موضعی با رئیس اتری اتمی روسیه و حتی خود رئیس‌جمهور این کشور مذاکره کردیم که می‌خواهیم یک رابطه استراتژیک با روسیه داشته باشیم. این به قبل از مشارکت ما و روس‌ها در بحث سوریه مربوط می‌شود.

■ بازه زمانی مذاکره با روس‌ها چه سال‌هایی بود؟

ما ۲ سال از سال ۹۰ تا ۹۲ با افراد مختلفی در روسیه کار کردیم؛ حتی با آنهایی که علیه ما قلم می‌زدند. خبا؛ وقتی دیدیم وزارت امور خارجه در این زمینه ضعیف عمل می‌کند لذا خودمان اقدام کردیم. وزارت امور خارجه دولت احمدی‌نژاد در آن سال‌های آخر با وزارت امور خارجه روحانی فرقی نداشت، چون افراد آن یکی بودند، البته دربازه آقای منکی مساله فرق می‌کرد. خبا آنها در وزارت امور خارجه اصلا نمی‌دانستند دیپلماسی اقتصادی و صنعتی چه چیزی هست تا برای آن برنامه داشته باشند. لذا ما خودمان در انرژی اتمی به صورت جداگانه یک موسسه‌ای درست کردیم که ملاک برای برخی خریدهای مورد نیاز سازمان بتوانیم تحریم‌ها را دور بزنیم و در این زمینه خودمان اقدام می‌کردیم. سازمان انرژی اتمی چون در جایگاه معاونت رئیس‌جمهور است، اختیارات ویژه‌ای دارد و باید از این اختیارات استفاده کرد. خبا؛ آن تمام کانال‌های خرید ماهم لو رفته است و مشخص نیست چگونه می‌خواهند برای خرید اقدام کنند!

یکی دیگر از دستاوردهای ما که باید به آن اشاره کنم به نیروگاه داخرخون مربوط می‌شود که البته این را هم کنار گذاشتند.

■ بعد از انتخاب آقای روحانی تا مدت زمانی شما همچنان رئیس سازمان انرژی اتمی بودید، برای تداوم مذاکرات با روس‌ها با آقای روحانی صحبت نکردید؟

ما روس‌ها را پای کار آوردیم و من این را همان اول کار به آقای روحانی منتقل کردم و به صورت مکتوب به او دادم. البته آقای روحانی وقتی به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد خیلی نمی‌خواست با انرژی اتمی صحبتی کند و بیشتر یکسری عناصر اصلاح‌طلب که کنار آقای خبا هر آنها در صنعت هسته‌ای در نمی‌آمد مطرح صحبت و مذاکرات آقای روحانی بودند. خبا یک تذکر امنیتی به آقای یونسی داده شد و او واسطه شد که آقای روحانی اجازه بدهد که ما به او در حوزه هسته‌ای در این زمینه گزارش بدهیم. البته وقتی هم پیش آقای روحانی رفتیم متوجه شدیم اساسا مساله آنها این چیزها نیست و بیشتر به صورت یک حالت فرمالیته و تشریفاتی است. در همان دیدار یکی از همراهان آقای روحانی درباره قیمت سوخت نیروگاه با من مباحثه می‌کرد و می‌گفت برق هر کیلووات ساعت چقدر می‌آید؟ دقت دارید! اصلا اقتدار کشور را نمی‌بینند و بحث قیمت را مطرح می‌کنند یعنی دقیقا همان حرفی که غربی‌ها می‌زنند که می‌گفتند ما هسته‌ای را تعطیل کنید چون گاز دارید. خبا همان موقع به آقای روحانی گفتم که روس‌های کار هستند که بین ۸ تا ۱۰ هزار مگاوات با ما کار کنند ما همه چیز را محاسبه کرده بودیم حتی اینکه چطور پول را در شرایط تحریم به آنها بدهیم. حتی ارائه سیاسی پوتین هم تامین شده بود، چون روس‌ها می‌گفتند بدانید پوتین به ما دستور بدهد.

■ خبا در نهایت چه شد؟

روس‌ها آمده بودند پای کار و به ما می‌گفتند آماده کار هستند اما حالا در ایران جناح اهل معاشات حاکم شده بود ما می‌گفتیم بیایید مذاکره را شروع کنیم برخی در دولت روحانی می‌گفتند الان مام رمضان است و ما نمی‌توانیم بروییم؛ بعد از چهار ماه بود که روس‌ها گفتند در کی می‌کنیم و ما به ایران می‌آییم. چون پوتین به آنها دستور داده بود در نهایت آقای روحانی در شروع دولت جلسه‌ای که به من گفت این بود که به صورت کج دار و مریز رفتار کن؛ این بعد یعنی چی؟ مگر می‌شود درباره راکتور کج و مریز مذاکره کرد؟ بلاخره با یک چیزی را می‌خواهیم یا نه. اینها نشان می‌داد آقای روحانی اساسا هیچ برنامه‌ای برای پیش بردن تنور نیروگاهی کشور نداشت. نشانه آن هم اینکه تا ۲ سال گذشت زمن نیروگاه دوم و سوم بوشهر را متوقف کردند و بعد هم حمایت اداره را نکردند. در صورتی که این تنور وجود داشت که ما ۳ کیلووات دیگر در بوشهر غیر از نیروگاه موجود داشته باشیم.

■ تا پیش از مرداد ۹۲، سوخت نیروگاه تهران را به میزان کافی ساخته بودیم؛ اورانیوم ۲۰ درصد را تبدیل به بسته‌ها یا مجتمع‌های سوخت کرده بودیم و راکتور تهران را با سوخت ایرانی راه‌اندازی کرده بودیم. سوخت راکتور اراک را هم به میزان ۱۰ عدد تولید کرده بودیم و حدود ۳۶ مجتمع سوخت نیروگاه اراک را به صورت کوتاه‌شده یعنی بین ۲ متر تا ۲ متر و ۲۰ سانتیمتر تولید کرده بودیم. ما در کارخانه عین سوخت اراک را متعادل کوتاه شده تولید و در یک راکتور آب سنگین صفر قدرت که در اصفهان است کار گذاشته بودیم و راکتور را راه‌اندازی کردیم. این خیلی تجربه بزرگی بود.

■ اینها به کدام بازه زمانی مربوط می‌شود؟

اینها همه به سال‌های ۹۰ تا ۹۲ مربوط می‌شود، یعنی کلا ۲ سال. ما در این سال‌ها شروع به تست سوخت اراک در راکتور صفر قدرت اصفهان کردیم. هم محاسبات سلولی و قلب در راکتور را تجربه کردیم و هم همان محاسبات را اجرا کردیم و هم شروع به تست سوخت کردیم. در حقیقت ما یک سال برنامه را جلو انداختیم.

■ تا پیش از مرداد ۹۲، سوخت نیروگاه تهران را به میزان کافی ساخته بودیم؛ اورانیوم ۲۰ درصد را تبدیل به بسته‌ها یا مجتمع‌های سوخت کرده بودیم و راکتور تهران را با سوخت ایرانی راه‌اندازی کرده بودیم. سوخت راکتور اراک را هم به میزان ۱۰ عدد تولید کرده بودیم و حدود ۳۶ مجتمع سوخت نیروگاه اراک را به صورت کوتاه‌شده یعنی بین ۲ متر تا ۲ متر و ۲۰ سانتیمتر تولید کرده بودیم

■ آیا در انتخاب آقای روحانی تا مدت زمانی شما همچنان رئیس سازمان انرژی اتمی بودید، برای تداوم مذاکرات با روس‌ها با آقای روحانی صحبت نکردید؟

ما روس‌ها را پای کار آوردیم و من این را همان اول کار به آقای روحانی منتقل کردم و به صورت مکتوب به او دادم. البته آقای روحانی وقتی به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد خیلی نمی‌خواست با انرژی اتمی صحبتی کند و بیشتر یکسری عناصر اصلاح‌طلب که کنار آقای خبا هر آنها در صنعت هسته‌ای در نمی‌آمد مطرح صحبت و مذاکرات آقای روحانی بودند. خبا یک تذکر امنیتی به آقای یونسی داده شد و او واسطه شد که آقای روحانی اجازه بدهد که ما به او در حوزه هسته‌ای در این زمینه گزارش بدهیم. البته وقتی هم پیش آقای روحانی رفتیم متوجه شدیم اساسا مساله آنها این چیزها نیست و بیشتر به صورت یک حالت فرمالیته و تشریفاتی است. در همان دیدار یکی از همراهان آقای روحانی درباره قیمت سوخت نیروگاه با من مباحثه می‌کرد و می‌گفت برق هر کیلووات ساعت چقدر در می‌آید؟ دقت دارید! اصلا اقتدار کشور را نمی‌بینند و بحث قیمت را مطرح می‌کنند یعنی دقیقا همان حرفی که غربی‌ها می‌زنند که می‌گفتند ما هسته‌ای را تعطیل کنید چون گاز دارید. خبا همان موقع به آقای روحانی گفتم که روس‌های کار هستند که بین ۸ تا ۱۰ هزار مگاوات با ما کار کنند ما همه چیز را محاسبه کرده بودیم حتی اینکه چطور پول را در شرایط تحریم به آنها بدهیم. حتی ارائه سیاسی پوتین هم تامین شده بود، چون روس‌ها می‌گفتند بدانید پوتین به ما دستور بدهد.

■ خبا در نهایت چه شد؟

روس‌ها آمده بودند پای کار و به ما می‌گفتند آماده کار هستند اما حالا در ایران جناح اهل معاشات حاکم شده بود ما می‌گفتیم بیایید مذاکره را شروع کنیم برخی در دولت روحانی می‌گفتند الان مام رمضان است و ما نمی‌توانیم برویم؛ بعد از چهار ماه بود که روس‌ها گفتند در کی می‌کنیم و ما به ایران می‌آییم. چون پوتین به آنها دستور داده بود در نهایت آقای روحانی در شروع دولت جلسه‌ای که به من گفت این بود که به صورت کج دار و مریز رفتار کن؛ این بعد یعنی چی؟ مگر می‌شود درباره راکتور کج و مریز مذاکره کرد؟ بلاخره یا یک چیزی را می‌خواهیم یا نه. اینها نشان می‌داد آقای روحانی اساسا هیچ برنامه‌ای برای پیش بردن تنور نیروگاهی کشور نداشت. نشانه آن هم اینکه تا ۲ سال گذشت زمن نیروگاه دوم و سوم بوشهر را متوقف کردند و بعد هم حمایت اداره را نکردند. در صورتی که این تنور وجود داشت که ما ۳ کیلووات دیگر در بوشهر غیر از نیروگاه موجود داشته باشیم.

بله! دولت یازدهم یک شرکت داخلی که همه اقدامات مربوط به حوزه‌های فنی، پژوهشی و نیروی انسانی را برای شروع کار با روس‌ها انجام داده بود تعطیل کرد و تغییر مسؤولیت دادند. اینها تنور نیروگاهسازی ما را هم مخدوش کردند که اگر این موضوع متوقف نشده بود ما در این حوزه تا الان پیشرفت قابل توجهی کرده بودیم. حتی همان شروع سال ۹۲ مشارکت بین شرکت‌های دولتی، خصوصی و سازمان انرژی اتمی را هم تعطیل کردند.

■ درباره وضعیت تولید سوخت هم بگویید.

یکی از توانمندی‌های هسته‌ای ما پیش از شروع دولت یازدهم در حوزه سوخت بود. ما تا پیش از مرداد ۹۲، سوخت نیروگاه تهران را به میزان کافی ساخته بودیم؛ اورانیوم ۲۰ درصد را تبدیل به بسته‌ها یا مجتمع‌های سوخت کرده بودیم و راکتور تهران را با سوخت ایرانی راه‌اندازی کرده بودیم. سوخت راکتور اراک را هم به میزان ۱۰ عدد تولید کرده بودیم و حدود ۳۶ مجتمع سوخت نیروگاه اراک را به صورت کوتاه‌شده یعنی بین ۲ متر تا ۲ متر و ۲۰ سانتیمتر تولید کرده بودیم. ما در کارخانه عین سوخت اراک را متعادل کوتاه شده تولید و در یک راکتور آب سنگین صفر قدرت که در اصفهان است کار گذاشته بودیم و راکتور را راه‌اندازی کردیم. این خیلی تجربه بزرگی بود.

اینها همه به سال‌های ۹۰ تا ۹۲ مربوط می‌شود، یعنی کلا ۲ سال. ما در این سال‌ها شروع به تست سوخت اراک در راکتور صفر قدرت اصفهان کردیم. هم محاسبات سلولی و قلب در راکتور را تجربه کردیم و هم همان محاسبات را اجرا کردیم و هم شروع به تست سوخت کردیم. در حقیقت ما یک سال برنامه را جلو انداختیم.

■ درباره تست مواد بیشتر توضیح دهید.

شما می‌توانید قطعات ماهواره را در راکتور تهران تست کنید و ما در حل انجام این کار بودیم و این شرایط را ایجاد کردیم. ما این امکان را کنترل کردیم تا رعایت کنیم که بدانید ما سوخت راکتور تهران را هم در خود آن تست کردیم که البته ریسک هم داشت اما ریسکی که حادثه‌آفرین نیست. اگر راکتور اراک راه می‌افتاد خیلی اتفاقات مثبتی به وجود می‌آمد. اینها گفتند ما روغن ریخته را نذر امامزاده کردیم و گفتند خدا کار نمی‌کند. خبا ما هم تعطیل کنیم. اگر اینطور بود پس چرا روی شتاب‌دهنده پروتون آنقدر مانور می‌دهند و سنگ به سینه می‌زنند؟ و اسم از بیمارستان هسته‌ای به میان می‌آورند؟ ما در حوزه تولید سوخت به تنها ۹۸ درصدی رسیده بودیم. برخی آن موقع می‌گفتند راکتور تهران آلوده به پلوتونیوم می‌شود و سوخت شما نشت می‌کند. خبا نشت کند ما آن را پاک می‌کنیم. ما اینقدر توانمندی داشتیم که حتی اگر سوخت نشت هم می‌کرد آن را پاک می‌کردیم.

■ نشت کردن مساله خیلی عجیبی است؟

اتفاقا جالب است بدانید همین موضوع نشت، قبلا با سوخت آمریکایی اتفاق افتاده بود اما برخی آنقدر وابسته هستند که این را نمی‌بینند، یعنی اینکه ایرادی ندارد که با سوخت آمریکایی دچار نشتی و آلودگی شویم ولی با سوخت ایرانی اشکال دارد! ما توان پاک کردن و جلوگیری از آلودگی را داشتیم. البته سوخت ایرانی در جریان کار نشت کرد اما دوربین کار گذاشته بودیم و به محض اینکه جنس‌دار از آن خارج شد بلافاصله آن را برداشتیم و گذاشتیم در یک کوپ بسته. اشکال کار را فهمیدیم و آن را اصلاح کردیم. خبا؛ آن مذاکرات دولت آقای روحانی این تجربه را هم از کشور گرفت. در حقیقت جلوی تجارب بعدی و توانمندی‌های بعدی را هم گرفتند. از همه مهمتر اینکه نیروی انسانی از انجام کار داخلی مایوس شد. آن متخصصان کشور اعتماد خود را به سیستم اجرایی کلی دیگر از دستاوردهای ما که باید به آن اشاره کنم به نیروگاه داخرخون مربوط می‌شود که البته این را هم کنار گذاشتند.

■ بعد از انتخاب آقای روحانی تا مدت زمانی شما همچنان رئیس سازمان انرژی اتمی بودید، برای تداوم مذاکرات با روس‌ها با آقای روحانی صحبت نکردید؟

ما روس‌ها را پای کار آوردیم و من این را همان اول کار به آقای روحانی منتقل کردم و به صورت مکتوب به او دادم. البته آقای روحانی وقتی به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد خیلی نمی‌خواست با انرژی اتمی صحبتی کند و بیشتر یکسری عناصر اصلاح‌طلب که کنار آقای خبا هر آنها در صنعت هسته‌ای در نمی‌آمد مطرح صحبت و مذاکرات آقای روحانی بودند. خبا یک تذکر امنیتی به آقای یونسی داده شد و او واسطه شد که آقای روحانی اجازه بدهد که ما به او در حوزه هسته‌ای در این زمینه گزارش بدهیم. البته وقتی هم پیش آقای روحانی رفتیم متوجه شدیم اساسا مساله آنها این چیزها نیست و بیشتر به صورت یک حالت فرمالیته و تشریفاتی است. در همان دیدار یکی از همراهان آقای روحانی درباره قیمت سوخت نیروگاه با من مباحثه می‌کرد و می‌گفت برق هر کیلووات ساعت چقدر در می‌آید؟ دقت دارید! اصلا اقتدار کشور را نمی‌بینند و بحث قیمت را مطرح می‌کنند یعنی دقیقا همان حرفی که غربی‌ها می‌زنند که می‌گفتند ما هسته‌ای را تعطیل کنید چون گاز دارید. خبا همان موقع به آقای روحانی گفتم که روس‌های کار هستند که بین ۸ تا ۱۰ هزار مگاوات با ما کار کنند ما همه چیز را محاسبه کرده بودیم حتی اینکه چطور پول را در شرایط تحریم به آنها بدهیم. حتی ارائه سیاسی پوتین هم تامین شده بود، چون روس‌ها می‌گفتند بدانید پوتین به ما دستور بدهد.

■ خبا در نهایت چه شد؟

روس‌ها آمده بودند پای کار و به ما می‌گفتند آماده کار هستند اما حالا در ایران جناح اهل معاشات حاکم شده بود ما می‌گفتیم بیایید مذاکره را شروع کنیم برخی در دولت روحانی می‌گفتند الان مام رمضان است و ما نمی‌توانیم برویم؛ بعد از چهار ماه بود که روس‌ها گفتند در کی می‌کنیم و ما به ایران می‌آییم. چون پوتین به آنها دستور داده بود در نهایت آقای روحانی در شروع دولت جلسه‌ای که به من گفت این بود که به صورت کج دار و مریز رفتار کن؛ این بعد یعنی چی؟ مگر می‌شود درباره راکتور کج و مریز مذاکره کرد؟ بلاخره یا یک چیزی را می‌خواهیم یا نه. اینها نشان می‌داد آقای روحانی اساسا هیچ برنامه‌ای برای پیش بردن تنور نیروگاهی کشور نداشت. نشانه آن هم اینکه تا ۲ سال گذشت زمن نیروگاه دوم و سوم بوشهر را متوقف کردند و بعد هم حمایت اداره را نکردند. در صورتی که این تنور وجود داشت که ما ۳ کیلووات دیگر در بوشهر غیر از نیروگاه موجود داشته باشیم.

بله! دولت یازدهم یک شرکت داخلی که همه اقدامات مربوط به حوزه‌های فنی، پژوهشی و نیروی انسانی را برای شروع کار با روس‌ها انجام داده بود تعطیل کرد و تغییر مسؤولیت دادند. اینها تنور نیروگاهسازی ما را هم مخدوش کردند که اگر این موضوع متوقف نشده بود ما در این حوزه تا الان پیشرفت قابل توجهی کرده بودیم. حتی همان شروع سال ۹۲ مشارکت بین شرکت‌های دولتی، خصوصی و سازمان انرژی اتمی را هم تعطیل کردند.

■ درباره وضعیت تولید سوخت هم بگویید.

یکی از توانمندی‌های هسته‌ای ما پیش از شروع دولت یازدهم در حوزه سوخت بود. ما تا پیش از مرداد ۹۲، سوخت نیروگاه تهران را به میزان کافی ساخته بودیم؛ اورانیوم ۲۰ درصد را تبدیل به بسته‌ها یا مجتمع‌های سوخت کرده بودیم و راکتور تهران را با سوخت ایرانی راه‌اندازی کرده بودیم. سوخت راکتور اراک را هم به میزان ۱۰ عدد تولید کرده بودیم و حدود ۳۶ مجتمع سوخت نیروگاه اراک را به صورت کوتاه‌شده یعنی بین ۲ متر تا ۲ متر و ۲۰ سانتیمتر تولید کرده بودیم. ما در کارخانه عین سوخت اراک را متعادل کوتاه شده تولید و در یک راکتور آب سنگین صفر قدرت که در اصفهان است کار گذاشته بودیم و راکتور را راه‌اندازی کردیم. این خیلی تجربه بزرگی بود.

اینها همه به سال‌های ۹۰ تا ۹۲ مربوط می‌شود، یعنی کلا ۲ سال. ما در این سال‌ها شروع به تست سوخت اراک در راکتور صفر قدرت اصفهان کردیم. هم محاسبات سلولی و قلب در راکتور را تجربه کردیم و هم همان محاسبات را اجرا کردیم و هم شروع به تست سوخت کردیم. در حقیقت ما یک سال برنامه را جلو انداختیم.

■ درباره تست مواد بیشتر توضیح دهید.

شما می‌توانید قطعات ماهواره را در راکتور تهران تست کنید و ما در حل انجام این کار بودیم و این شرایط را ایجاد کردیم. ما این امکان را کنترل کردیم تا رعایت کنیم که بدانید ما سوخت راکتور تهران را هم در خود آن تست کردیم که البته ریسک هم داشت اما ریسکی که حادثه‌آفرین نیست. اگر راکتور اراک راه می‌افتاد خیلی اتفاقات مثبتی به وجود می‌آمد. اینها گفتند ما روغن ریخته را نذر امامزاده کردیم و گفتند خدا کار نمی‌کند. خبا ما هم تعطیل کنیم. اگر اینطور بود پس چرا روی شتاب‌دهنده پروتون آنقدر مانور می‌دهند و سنگ به سینه می‌زنند؟ و اسم از بیمارستان هسته‌ای به میان می‌آورند؟ ما در حوزه تولید سوخت به تنها ۹۸ درصدی رسیده بودیم. برخی آن موقع می‌گفتند راکتور تهران آلوده به پلوتونیوم می‌شود و سوخت شما نشت می‌کند. خبا نشت کند ما آن را پاک می‌کنیم. ما اینقدر توانمندی داشتیم که حتی اگر سوخت نشت هم می‌کرد آن را پاک می‌کردیم.

■ نشت کردن مساله خیلی عجیبی است؟

اتفاقا جالب است بدانید همین موضوع نشت، قبلا با سوخت آمریکایی اتفاق افتاده بود اما برخی آنقدر وابسته هستند که این را نمی‌بینند، یعنی اینکه ایرادی ندارد که با سوخت آمریکایی دچار نشتی و آلودگی شویم ولی با سوخت ایرانی اشکال دارد! ما توان پاک کردن و جلوگیری از آلودگی را داشتیم. البته سوخت ایرانی در جریان کار نشت کرد اما دوربین کار گذاشته بودیم و به محض اینکه جنس‌دار از آن خارج شد بلافاصله آن را برداشتیم و گذاشتیم در یک کوپ بسته. اشکال کار را فهمیدیم و آن را اصلاح کردیم. خبا؛ آن مذاکرات دولت آقای روحانی این تجربه را هم از کشور گرفت. در حقیقت جلوی تجارب بعدی و توانمندی‌های بعدی را هم گرفتند. از همه مهمتر اینکه نیروی انسانی از انجام کار داخلی مایوس شد. آن متخصصان کشور اعتماد خود را به سیستم اجرایی

■ درباره تست مواد بیشتر توضیح دهید.

شما می‌توانید قطعات ماهواره را در راکتور تهران تست کنید و ما در حل انجام این کار بودیم و این شرایط را ایجاد کردیم. ما این امکان را کنترل کردیم تا رعایت کنیم که بدانید ما سوخت راکتور تهران را هم در خود آن تست کردیم که البته ریسک هم داشت اما ریسکی که حادثه‌آفرین نیست. اگر راکتور اراک راه می‌افتاد خیلی اتفاقات مثبتی به وجود می‌آمد. اینها گفتند ما روغن ریخته را نذر امامزاده کردیم و گفتند خدا کار نمی‌کند. خبا ما هم تعطیل کنیم. اگر اینطور بود پس چرا روی شتاب‌دهنده پروتون آنقدر مانور می‌دهند و سنگ به سینه می‌زنند؟ و اسم از بیمارستان هسته‌ای به میان می‌آورند؟ ما در حوزه تولید سوخت به تنها ۹۸ درصدی رسیده بودیم. برخی آن موقع می‌گفتند راکتور تهران آلوده به پلوتونیوم می‌شود و سوخت شما نشت می‌کند. خبا نشت کند ما آن را پاک می‌کنیم. ما اینقدر توانمندی داشتیم که حتی اگر سوخت نشت هم می‌کرد آن را پاک می‌کردیم.

■ نشت کردن مساله خیلی عجیبی است؟

اتفاقا جالب است بدانید همین موضوع نشت، قبلا با سوخت آمریکایی اتفاق افتاده بود اما برخی آنقدر وابسته هستند که این را نمی‌بینند، یعنی اینکه ایرادی ندارد که با سوخت آمریکایی دچار نشتی و آلودگی شویم ولی با سوخت ایرانی اشکال دارد! ما توان پاک کردن و جلوگیری از آلودگی را داشتیم. البته سوخت ایرانی در جریان کار نشت کرد اما دوربین کار گذاشته بودیم و به محض اینکه جنس‌دار از آن خارج شد بلافاصله آن را برداشتیم و گذاشتیم در یک کوپ بسته. اشکال کار را فهمیدیم و آن را اصلاح کردیم. خبا؛ آن مذاکرات دولت آقای روحانی این تجربه را هم از کشور گرفت. در حقیقت جلوی تجارب بعدی و توانمندی‌های بعدی را هم گرفتند. از همه مهمتر اینکه نیروی انسانی از انجام کار داخلی مایوس شد. آن متخصصان کشور اعتماد خود را به سیستم اجرایی

به اعتقاد من بدترین اتفاقی که در حوزه هسته‌ای ما در دولت روحانی افتاد، مایوس کردن نیروی انسانی است. این خیلی موضوع مهمی است. ما الان با یک یأس عجیبی در بین متخصصان این حوزه مواجه هستیم و شاهد برخی پیشنهادهایی هستیم که به متخصصان ما از خارج از کشور داده می‌شود؛ متخصصی که در ازای همان کار در داخل کشور شاید ماهی ۲ میلیون تومان هم به او ندهند!

آقای ظریف چه کاری کرد؟ در ژنو ۱، تمام دستاوردهای نظام را یکجا گذاشت و این رذخور ندارد که یکسری تئوریسین در دولت روحانی بودند که همان زمان گفته‌اند دولت باید یک اقدام بزرگ انجام دهد؛ یعنی اقداماتی را که طرف مقابل از سال ۸۳-۸۲ به بعد انجام داده بود و انواع خرابکاری‌ها را در حوزه‌های سایبری، صنعتی و نظامی کرده بود اما به نتیجه نرسیده بود، آقایان در یک جلسه انجام دادند